

OILA – SHAXS AXLOQIY QIYOFASINI SHAKLLANTIRUVCHI MASKAN**Vaxobov Ulug‘bek bahodir o‘g‘li**

JDPU Tarix fakulteti “Falsafa, tarbiya va huquq ta’limi” kafedrası o‘qituvchisi

E-mail: uvaxobov70@gmail.com**ANNOTATSIYA**

Maqolada oilaning shaxs tarbiyasida hal qiluvchi asosiy maskan ekanligi takidlanib, uni qanday axloqiy vositalar bilan yurgizish zarurligi ta’kidlangan.

Kalit so‘zlar: Oila, turmush tarzi, ota-ona mas’uliyati, ota-ona burchi, farzand tarbiyasi, qalb iymoni, davlat g‘amxo‘rliqi.

FAMILY – A PLACE THAT BUILDS THE ETHICAL SHAPE OF A PERSON**ABSTRACT**

This article discusses the importance of family as an important place in upbringing of a person and how it should be managed using what kind of moral devices.

Keywords: Family, lifestyle, parents’ responsibility, parents’ duty, upbringing of a child, faith of heart, care of government.

Har bir insonning ma’naviy qiyofasining, jumladan ahloqining shakllanishi va takomillashuviga ijtimoiy-iqtisodiy sharoit hal qiluvchi ta’sir ko‘rsatadi. Jamiyatning ma’naviy hayoti, ya’ni ijtimoiy g‘oya va qarashlar, tasavvurlar va tushunchalar, his va tuyg‘ular jamiyat moddiy hayoti sharoitlarini aks ettiradi. Chunki, kishilarning ma’naviy hayoti ham jamiyat taraqqiyotida muhim rol o‘ynaydi.

Jamiyat a’zolarining ma’naviy fazilatlari, ularni shakllantirish vazifalari, ta’lim-tarbiyaning yo‘llari va usullariga kishilarning milliy jihatlari, yashash va mehnat qilish sharoitlari, turmush tarzi, diniy e’tiqodlari ham kata ta’sir ko‘rsatadi.

Dunyoda davlatlar borki, barchasi oila deb atalmish kichik davlatga g'amxo'rlik qilish, uni qo'llab-quvvatlash uchun byudjetining kattagina qismini sarflashadi. Buning asosiy sabablariga to'xtaladigan bo'lsak, birinchidan bu maskanda jamiyat ertasi bo'lgan yoshlar voyaga yetadi va shu jamiyat ertasini belgilab beradi. Xalqimizda orasida qalbning iymonli va rahmonliligi yoki, aksincha, bag'ritoshlik va iblislik ham oilada shakllanadi deyilishi bejiz emas.

Ma'lumki, oila tarbiya maskani bo'lib, shaxsning kelajagi shu maskandagi tarbiyaning qanday amalga oshirilishiga, tarbiyachi hisoblanganmish ota-onaning o'z burch va vazifalarini qay darajada uddalay olishlariga bog'liqdir. Masalan, atrofga nazar soladigan bo'lsak, ziyoli, or-nomusli, mehnatkash insonlarning farzandlari ham shu hislatlarni o'zida aks mujassamlashtirgan bo'ladi. Ya'ni oila xushxulqli, iymonli solih kishilarni, ibratli insonlarni tarbiyalaydi.

Oila institutini takomillashtirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish, bu jarayonda davlat organlari, fuqarolik jamiyati institutlari va fuqarolarning yaqin hamkorligini hamda faol rolini ta'minlash maqsadida hukumat tomonidan ko'pgina ishlar amalga oshirilmoqda. Xususan, 2018-yil 27-iyun O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori qabul qilindi.(1)

Aytib o'tish kerakki, oilada kattalarning obro'si qo'rqitish asosida emas, balki samimiylik, o'zaro hurmat-ehtirom zamiriga qurilishi maqsadga muvofiqdir. Oila a'zolarining inoqligi, o'zaro hamjihatligi, kiyinish madaniyati, mehnat faoliyati, o'zga kishilar to'g'risidagi mulohazalari va ularning boshqa sifat hamda fazilatlarini bolaning murg'ak tasavvuriga yangi timsollarni olib kiradi. Ota-ona ham farzand tarbiyasida har doim hushyor va sergak bo'lish lozim. O'zbeklar asrlar davomida ayol kishini qadrlashni, uni hurmat qilib, shirin muomalada bo'lishni erkak uchun zarur bo'lgan yuksak axloqiy fazilat deb qaraganlar. "Doimo kulib turadigan erlarning xotini dunyodagi eng baxtli ayoldir", - degan hikmatli so'z yuqoridagi fikrimiz isbotidir.

Psixologlar fikriga ko'ra o'g'il bola o'z umr yo'ldoshini xurmat qilishni otasidan, qiz bola o'z eriga qanday munosabatda bo'lishni onasidan o'rganadi. Xadislarda: "Iymon jihatidan mo'minlarning komilrog'i - hulqi yaxshi bo'lgani, xotinlariga yaxshi

muomala qilganidir” – deyiladi. Oilada er va xotin o`rtasidagi munosabatga asos bo`lgan axloqiy qadriyatlarning mazmunini shu fikrlardan bilsa bo`ladi. Oilada er bilan xotinning munosabatlariga farzandlari tarbiyasiga jamiyatda mavjud bo`lgan ijtimoiy, iqtisodiy-siyosiy munosabatlar ham ta'sir o`tkazadi.

Oila buyuk ne'mat hisoblangani uchun ham juda ko'p donishmandlar oila qurishni mamlakatni tashkil qilish kabi muhim deb biladilar. Uning barqarorligi va baxtli hayoti – shu mamlakatning yuzi, obro'yi deb qaraladi. Mahmud Qoshg'ariy ham o'zining asarida uylanadigan yigit nikohdan oldin uylanmoqchi bo'lgan qizini ko'rishi, uylanadigan qizining bokira bo'lmog'i hamda to'rt narsa umrda, qomatda, molda va nasabda erdan past bo'lishi, to'rt narsada, husn-jamolda, hulqda, adabda va iffatda erdan yuqori bo'lishi zarurligini ta'kidlaydi. Bular er-xotin munosabatlarida katta ahamiyat kasb etishini ta'kidlab o'tgan.

Har bir yosh avlod oila to'g'risidagi yaxshi ko'rsatma, yo'riq, tuzuk, qonun-qoidalarni yaxshi bilishi lozim. Chunki, ana shu bilim va ko'nikma ularning o'z oilalarini ko'rkam bo'lishiga, shu kichkina mamlakatlarni to'g'ri boshqaruvlariga yordam beradi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, farzand tarbiyasi oilaviy muhitga bogliqdir. Shuning uchun ham hamma asrlarda, hamma xalq va millatlarda dunyoning buyuk olim va fuzalolari, taniqli adiblari umrlarining oxirigacha qimmatli soatlarini oilani yaratish, uni barqarorlashtirish, insonni eng noyob farog'atdan bahramand qilish baxtiga muyassar etish ustida bosh qotirib o'tkazadilar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 27-iyundagi Qarori.
2. Amonlaev A, Vaxobov U. Peculiarities of Formation of Exemplary Skills in Young People in the Conditions of Globalization, In volume 15, of Eurasian Journal of Humanities and Social Sciences (EJHSS) December, 2022